

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНОЗНАВСТВА ТА ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ

**ГУМАНІТАРНА СКЛАДОВА
У СВІТЛІ
СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ПАРАДИГМ**

Матеріали
Всеукраїнської дистанційної науково-практичної конференції
з міжнародною участю

14–15 квітня 2016 року

Харків
Видавництво НФаУ

2016

ОСОБЛИВОСТІ БІЛІНГВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Однією з характерних особливостей сучасної передової вищої освіти є система так званої інтернаціоналізації. Разом із цим у наш час українська система вищої школи зорієнтована на подальшу інтеграцію до європейського (Болонського) процесу, світового культурно-освітнього та наукового простору.

Міжнародна діяльність вищих навчальних закладів України спрямована сьогодні на прискорення процесу інтернаціональної освіти, збільшення контингенту іноземних студентів, на формування відповідних особистих, педагогічних, професійних здібностей викладача.

Якість підготовки іноземних студентів – майбутніх спеціалістів для зарубіжних країн – є однією з умов конкурентоздатності української вищої школи на міжнародному ринку освітніх послуг. Тому навчання таких студентів має бути зорієнтовано на формування в них готовності до засвоєння нових знань, умінь, навичок для застосування цих знань при вирішенні конкретних навчальних проблем і засвоєнні змісту дисциплін, що вивчаються.

Проблеми, які виникають при навчанні іноземних студентів, зокрема, на підготовчих відділеннях і на першому курсі, полягають у вивченні не лише російської мови як іноземної, але й навчальних дисциплін, що викладаються цією мовою. Російська мова як іноземна є при цьому засобом як комунікації, так і навчально-пізнавальної діяльності. Саме це й актуалізує розроблення відповідних інноваційних технологій до навчання іноземних студентів.

Значущими при цьому є принципи білінгвізму в навчанні та білінгвальна освіта в цілому. У процесі білінгвального навчання іноземних студентів російська мова разом із рідною мовою використовується як інструмент пізнавальної та професійної діяльності, міжкультурного спілкування і полікультурного виховання, а не лише як засіб комунікації. Це покладає велику відповідальність на викладача (викладача-філолога, зокрема) як фахівця і педагога.

Особливості білінгвальної освіти в Україні та за кордоном пов'язані зі світовими лінгвоосвітніми процесами, соціально-економічними умовами всередині країни. Це дозволяє застосовувати такий педагогічний підхід до навчання іноземних студентів у вітчизняних вищих навчальних закладах, ураховуючи те, що на даний момент питання класифікації методів предметного навчання іноземних студентів перебуває в стані наукового розроблення і не мають остачного визначення.

Білінгвізм, або двомовність, цікавить лінгвістів, а також психологів і соціологів досить давно, тому в наш час існує багато наукових джерел, що висвітлюють це поняття, хоча деякі трактують його неоднозначно.

Наприклад, У. Вайнрайх вважає двомовністю поперемінне використання двох мов [1: 24], і в цьому його думки збігаються з Є. М. Верещагінім, який уважав білінгвізм «психічним механізмом..., що дозволяє ...відтворювати й народжувати мовні твори, які послідовно належать двом мовним системам» [2: 134].

Трактування Ж. Макнамари є майже тотожним: «...білінгвіст – це людина, що володіє мінімальною компетенцією в одному з чотирьох мовних умінь: розуміти, говорити, читати і писати нерідною їй мовою...» [5: 58].

Бельгійські вчені Ж. Ф. Хамерс та М. Бланк взагалі виокремлюють два терміни при мовному контакті: «білінгвальність» і «білінгвізм». Білінгвальність вони визначають як психологічний стан індивіда, що має доступ до більше ніж одного мовного коду; при цьому рівень такого доступу варіюється за певними параметрами психологічного, понятійного, психолінгвістичного, соціопсихологічного, соціокультурного та лінгвістичного порядку. Білінгвізм, на їхню думку, включає в себе поняття «білінгвальності» (яке відноситься саме до індивідуального володіння двома мовами, і може також називатися «індивідуальним білінгвізмом»), але застосовується в основному для опису спільності, що має наявність контакту двох мов [4: 21].

Зважаючи на все різноманіття вищевказаних визначень, можна наполягати на спільній закономірності: білінгвізм в індивідуальному плані відрізняється ступенем володіння другою мовою. При цьому можна розрізнити основні типи:

- 1) білінгвізм з перевагою рідної мови;
- 2) білінгвізм без такої чіткої переваги.

У зв'язку з цим виникає необхідність стратифікації білінгвізму, тобто використання градацій, що відображають рівень або ступінь володіння другою мовою.

Слід зауважити при цьому, що найвища майстерність викладача-білінгвіста полягає, насамперед, у достатньо високому рівні знання двох мов та досконалому володінні ними, незалежно від того, є вони генетично спорідненими чи ні. Разом із цим, зважаючи на освітній та професіональний рівень викладача, можна припустити, що досконале володіння двома мовами не є категоричним, але головним при цьому є вміння викладача повністю змінювати «код», переходячи від одного повідомлення до другого з використанням різноманітних фонологічних та синтаксичних структур, причому ступінь досконалості володіння тією чи іншою мовою може бути різним [3: 44]. Це можна вважати абсолютним фактом, доведеним педагогічним досвідом і практиками сучасних вітчизняних викладачів, які активно застосовують принципи білінгвізму – від елементарного володіння контактної мови до повного і вільного.

Викладач-філолог у білінгвальному процесі навчання відіграє найважливішу роль наставника-інтегратора і виконує функцію організатора навчального процесу, який творчо ставиться до навчання і виховання, вирішує завдання успішного формування професійно-предметної компетенції, підвищення мотивації іноземних студентів до вивчення предмета певного курсу дисципліни та російської мови. Такий викладач достатньо вільно володіє при цьому двома мовами: у предметній дисципліні та на рівні навчально-побутового спілкування, отже, має високий рівень професійної компетенції.

Використання на практичних заняттях з іноземними студентами слайдів, паперових карток, мультимедійних дощок, коли терміни, поняття, короткі або великі словосполучення, речення подаються двома мовами (один зразок відповідно до іншого) свідчить, що результати засвоєння знань при цьому є значущими. Почергове застосування двох мов дає можливість іноземному студентові осмислити значення фрази (словосполучення, речення), «прокрутивши» їх через власну рідну мовну базу і, відповідно, співвіднести зі значенням освоюваного матеріалу.

Дидактична модель білінгвального навчання іноземних студентів може включати системний комплекс підходів: від мовно-змістового до психологічного. Неабияку роль тут відіграє викладач-наставник, педагог,

людина, яка завжди зможе швидко прийти на допомогу при з'ясуванні проблемних питань студента у пізнавальному процесі мови й людського оточення.

Використання двох мов у процесі навчання виконує насамперед такі дидактичні функції:

- пізнавальну (забезпечує потрібну «повноту» знань, які відповідають вимогам стандартів із курсу дисципліни та навчальної програми);
- систематизуючу (подає чітко структурований і послідовно викладений матеріал двома мовами);
- самоосвітню (дає студентам можливість самостійно виконувати необхідну роботу з курсу дисципліни);
- закріплення і самоконтролю (забезпечує комплекс контрольних питань);
- функцію доступності (дозволяє використовувати посібники або методичні вказівки, написані двома мовами, в електронному та друкованому виданнях).

Безумовні переваги білінгвального навчання полягають також і в тому, що студента-іноземця в процесі навчання оточують дві мови та дві культури. Це значно розширює комунікативний простір самореалізації студента і відтворюється, зрештою, в комплексному характері його комунікативної компетенції. Крім того, спостерігається широта і свобода вибору комунікативних засобів як наслідок наявності більш різноманітного «репертуару» комунікативних моделей поведінки порівняно з тими студентами, до яких не застосовують методи білінгвізму. Більша гнучкість і динамізм при «перемиканні» мовного коду, у свою чергу, збільшує силу навчального впливу і надає студентові більше можливостей знайти ту модель поведінки, яка найяскравіше буде відповідати його комунікативному стилю, а також конкретній ситуації спілкування. Мови ж при цьому створюють у свідомості лише одну систему асоціацій. Будь-який елемент цієї системи має свій безпосередній еквівалент в іншій мові, тому процес мовного «перемикання» не викликає труднощів.

Застосовуючи в початковому процесі вищезгадані дидактичні функції, викладач зможе максимально ефективно роз'яснити зміст матеріалу, враховуючи при цьому рівень підготовки студентів та відповідні моделі білінгвального вивчення мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Вайнрайх У.** Одноязычие и многоязычие / У. Вайнрайх // Новое в лингвистике. – Вып. VI. Языковые универсалии. – М., 1972. – С. 24 – 60.
2. **Верещагин Е. М.** Психологическая и методическая характеристика двуязычия (билингвизма) / Е. М. Верещагин. – М.: Изд-во Московского университета, 1969 – 160 с.
3. **Мартине А.** Основы общей лингвистики / А. Мартине // Новое в лингвистике. – М., 1953. – № 4. – С. 36 – 48.
4. **Hamers, Josiane, and Michel Blanc.** 1989. *Bilingualism and bilingualism*. Cambridge: Cambridge University Press. 324 p.
5. **MacNamara J.** // The Journal of social issues. 1967. – P. 58 – 77.

Maryna Bogun

Kharkiv National Medical University

(Kharkiv, Ukraine)

FORMATION OF INITIAL CONCEPT AND SOME FACTORS OF SPEECH COMMUNICATION

Communication is a central phenomenon or at least one of the most important for a number of fields of human knowledge, such as the science about language, psychology and sociology.

By its very nature of communication is not an interindividual process, but the social process occurring «due to social need» and «social requirement». In the process of communication and due to it the formation of an individual as a member of society and personality occurs. Pointing to this circumstance A. Leontiev notes that communication is one of the prerequisites for «mastering the achievements of the social and historical development of mankind by the individual» [1: 186].

It should be emphasized however, that «the requirement for communication with other people is not only of social nature, but also the biological one»: such requirement of the contact can be equated to self-preservation needs [2: 6].

Basic communication factors in their most general form are highlighted by R. Jakobson. This message and its inherent properties, sender and message recipient, the latter can be rather effective, i. e. directly involved in the situation of communication and a suppositional recipient of the message; nature of the contact between the

ЗМІСТ

Agibalova Tetyana LINGUO-COGNITIVE OUTPUT FACTORS IN MASTERING ICC	3
Алексишина Елена ОБУЧЕНИЕ ОЗНАКОМИТЕЛЬНОМУ ЧТЕНИЮ И ИНТЕРПРЕТАЦИИ ТЕКСТА КАК СРЕДСТВУ ПОЗНАНИЯ	4
Andreyeva Violetta UNDERSTANDING YOUR CUSTOMER'S CULTURE AS A PROMINENT GOAL OF FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION	6
Андрейко Світлана, Білецька Вікторія, Мартиненко Наталія ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИВЧЕННІ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН СТУДЕНТАМИ ВНЗ	8
Андрійко Василь ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ДЛЯ НАВЧАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У НЕМОВНОМУ ВУЗІ	13
Бабак Галина, Телєжкіна Олеся КОМПЛЕКСНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ СЛОВНИК: ОСНОВНІ ЗАСАДИ УКЛАДАННЯ	15
Базарова Валентина ДО ПИТАННЯ ПРО УКРАЇНСТВО	19
Баракатова Неонілла ДІЄСЛІВНЕ ТЕРМІНОВЖИВАННЯ ЯК СКЛАДОВА МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СУЧАСНОГО СУДДІ	20
Бермас Любов, Бермас Олександр ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В МЕДИЧНОМУ ВУЗІ	22
Бицко Наталія ДО ПРОБЛЕМИ ЗАСВОЄННЯ ТЕМИ «БОТАНІЧНА НОМЕНКЛАТУРА» НА ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІНИ «ЛАТИНСЬКА МОВА»	23
Біла Оксана ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ: СТАВЛЕННЯ ВИКЛАДАЧА ДО СТУДЕНТІВ, ЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ, ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ (ВЕРБАЛЬНОГО Й НЕВЕРБАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ) ЗІ СТУДЕНТАМИ	26
Білик Яна КОМУНІКАТИВНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ФАХОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ-НЕФІЛОЛОГІВ НА ОСНОВІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ	28
Близнюк Леся ОСОБЛИВОСТІ БІЛІНГВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	34